

بهره‌ی تورکمانی و هه‌لۆیستیکی نانیشتمانی

نوسینی/ئه‌حمەد فاتیح محەمەد

وهك ده‌زانین كه عێراق به‌تایبه‌تی و ناوچه‌كه به‌گشتی، به‌كۆمه‌ڵێك گۆرانکاری گه‌وره و هه‌ستیاری دا تێده‌په‌رپێت، كه‌ره‌نگه‌ له‌ داوی هه‌ره‌سه‌هێنانی یه‌كێتی سوڤیه‌ت و بلۆکی رۆژ هه‌لآت، ته‌نها رۆداویك بی‌ت بۆ داڕشتنه‌وه‌ی نه‌خشه‌ی سیاسی له‌ ناوچه‌كه‌دا، كه ئیمپرو عێراق سه‌ره‌تای ئه‌و گۆرانکاریانه‌یه .

گومانی تێدانه‌یه كه عێراق له‌ بارو دۆخێکی زۆر ئالۆزدايه، كورد ووتنه‌ی (جه‌نگ له‌ ده‌رگایه) ، و چاره‌نوسی سه‌رجه‌م هاوولاتیانی عێراق به‌عه‌ره‌ب و كوردو توركمان و ناشورییه‌وه گری‌دراوی ئه‌م گۆرانکاریانه‌یه .

وه‌لێ ته‌واوی كۆمه‌ڵگای عێراق، چاوه‌روانی چركه‌ساته‌كانی گۆرینی رژیمن، بۆ ئه‌وه‌ی سه‌ر له‌نوی‌ بتوانن عێراقی‌کی دیموكراسی و پلورالیست و فیدراڵ بنیات بنێنه‌وه . به‌لام ئه‌فسوس له‌م ساته‌ هه‌ستیاریه‌دا، به‌ پێچه‌وانه‌ی هه‌موو خواست و ئاره‌زووه‌كانی كۆمه‌ڵانی خه‌لكی عێراقه‌وه، بهره‌ی توركمانی كه‌ خۆی به‌ته‌نها نوێنه‌ری شه‌رعی توركمانه‌كان ده‌زانیت، نامه‌یه‌کی ئاراسته‌ی كۆفی ئه‌نانی سكرتیری گشتی نه‌ته‌وه‌یه‌كگرتوه‌كان كردوه، داواكارن كه‌ واهاوولاتیانی توركمان له‌ ژێرسته‌می حكومه‌تی هه‌ردوو ئیداره‌ی هه‌ریم بپاریزن.

ئهم هه‌لۆیسته‌ی بهره‌ی ته‌ركمانی هه‌لۆیستیکی نانیشتمانیه، ده‌یان‌ه‌وێت بارو دۆخه‌كه زیاتر ئالۆزبكه‌ن، وری‌گاش بۆ له‌شكری سوپای تورکیا خۆش بكه‌ن كه‌ بیته‌ ناو خاکی كوردوستانه‌وه .

كۆمه‌ڵانی خه‌لكی كوردستان و حكومه‌تی هه‌ریم له‌ هه‌ردوو ئیداره‌كه‌دا، وێرای ئه‌وه‌ی مافی نه‌ته‌وايه‌تی و سروشتی خۆمانه‌ داوی جیا‌بوونه‌وه بكه‌ین و جیا‌بنه‌وه، به‌لام له‌به‌ر چهند فاكته‌ریك كه‌ره‌نگه‌ بارو دۆخه‌كه یارمه‌تیده‌رنه‌بی‌ت، هه‌موو جیهان و ولاته‌عه‌ره‌بی و ئقلیمیه‌كانمان دلنیا‌كردۆته‌وه ، كه ئیمه‌ی كورد خوازیارین له‌ عێراقی‌کی دیموكراتی فیدراڵدا بژین .

به‌لام تورکیا كه‌ ئامانجی كۆنترۆلكردنی خاکی كوردستانه‌و، به‌ نیازه‌ خه‌ونه‌كانی ئه‌تاتورك به‌هینیته‌ دی، توشی شوکیك بوو كاتیک شه‌قامی كوردی و رای گشتی كوردی له‌ خۆپیشاندانه‌كانی هه‌ولیر و سلیمانی، به‌ توندی پرۆتستۆی ئه‌و مه‌رامه‌ی تورکیایان كرد .

هه‌نو‌ك‌ه‌ش به‌پلانی‌کی نه‌زۆکی ئاشكرای ده‌وله‌تی تورکیا، كه ئه‌كته‌ره‌كانی بهره‌ی توركمانیه‌و مه‌به‌ستیانه‌ عێراق نوقمی گێژاوی‌کی سیاسی — كۆمه‌لایه‌تی بكه‌ن، و بیته‌ شوینی ململاتی و ته‌راتینی هی‌زه ئقلیمیه‌كان .

له‌ راپه‌رینه‌ مه‌زنه‌كه‌ی ساڵی (۱۹۹۱) هه‌و تا ئیستا، له‌ هیچ ده‌زگایه‌ك یاخود ناوه‌ندی‌كدا شیوازی‌کی خراب و ناشارستانیانه‌مان نه‌بینیوه‌وه و به‌رچاونه‌كه‌وتوو هه‌رامبه‌ر هاوولاتییه‌کی توركمان .

تهنانهت له ژێر دهسهلاتی هەردوو ئیدارەى حکومهتی کوردیشدا، به تهواوی مافه سیاسى و کۆمه‌لایه‌تی که‌لتوریه‌کانیان گه‌یشتوون که ره‌نگه‌ نه‌گه‌ر هاوولاتی تورکمانی له تورکیاش دابنیشیت ناتوانیت موماره‌سه‌ی نه‌و مافانه بکات که ئیستا له کوردستاندا هه‌یه‌تی.

تورکمان نه‌گه‌ر میژویان هه‌بیت له عێراقدا، دلنیا که سنوری جوگرافیان نیه، و کوردستان خاکی کوردانه له نه‌نجامی ژيانی کۆچه‌ری و مملانییه‌کانه‌وه تورکمان به خاکی کوردستاندا بلاو بوونه‌وه • بۆیه پێویسته به‌ره‌ی تورکمانی باش نه‌و راستی یه بخوینیه‌وه که‌وا زۆر له‌وه بچوکتزن بینه سه‌رچاوه‌ی ناشوب و ناکوکی نیوان کوردو تورکمان، و میژووی نه‌تاتوک دووباره بکه‌نه‌وه کاتیک بوونه سه‌رچاوه‌ی دووبه‌ره‌کی ئه‌رمه‌ن و کورد • لی‌ره‌وه پێویسته هەردوو ئیدارەى حکومه‌تی هه‌ریم له هه‌ولیه‌ی سلیمانی، و جالیه‌ی کوردی له هه‌نده‌ران به هه‌موو شیوه‌یه‌ک ئیدانه‌ی نه‌م هه‌لویسته‌ی به‌ره‌ی تورکمانی بکه‌ن و له ریزه‌کانی ئۆپۆزیسیونی عێراقیش وه‌لابهریت، چونکه عێراق ناگه‌رپته‌وه بو (80 سالی رابردوو بۆ ژێر وسایه‌ی تورکیا، نه‌م نامه‌یه‌ی به‌ره‌ی تورکمانی زه‌نگیکی ترسناکه و کرداریکی ئانارشستییه، که عێراق و ناوچه‌که‌ش تووشی هه‌ورازیکی سه‌خت ده‌که‌ن .

ahmad_dokan@hotmail.com

تییینی کوردستان نیت:

نه‌م نووسینه ده‌ربهرینی بیروبوچونی خاوه‌نه‌که‌یه‌تی، کوردستان نیت له ناوه‌رۆکه‌که‌ی به‌رپرسیار نییه. ۷-۳-

۲۰۰۳